

DIR-SE A TRAVÉS D'UN LLIBRE

Enric Majó es diu a través del 'Diari d'un lladre' de Jean Genet

MONTSE BARDERI / Text i fotografies

Enric Majó és un actor estructural del teatre en català. A més de tenir una llarga trajectòria, també té un paper actiu en l'escena actual, per exemple amb la participació en l'obra *Tot esperant Godot* en l'edició del Grec d'aquest any. Tot i que soni com un tòpic repatani, no puc resumir un currículum tan extens. Amb dues frases diria que és el nostre Laurence Olivier, ja que ha interpretat tots els clàssics amb mestratge. Jo me'n vaig enamorar l'any 1981 quan va representar *Terra baixa* a l'Euterpe. Amb ell vaig aprendre a estimar el teatre, la meua llengua i a matar els llops amb l'orgull de la classe baixa (més tard ho vaig aprendre a fer com a dona i des d'una nació oprimida).

Enric Majó em fa un regal inesperat: em cita a l'antic edifici de la *Compañía de Tabacos de Filipinas*, un espai en què Gil de Biedma va treballar i on creu que encara es conserva el seu antic despatx. L'autor de *Las personas del verbo* també hauria pogut desbançar Jean Genet en aquesta entrevista.

Per què has triat el *Diari d'un lladre* de Jean Genet per dir-te?

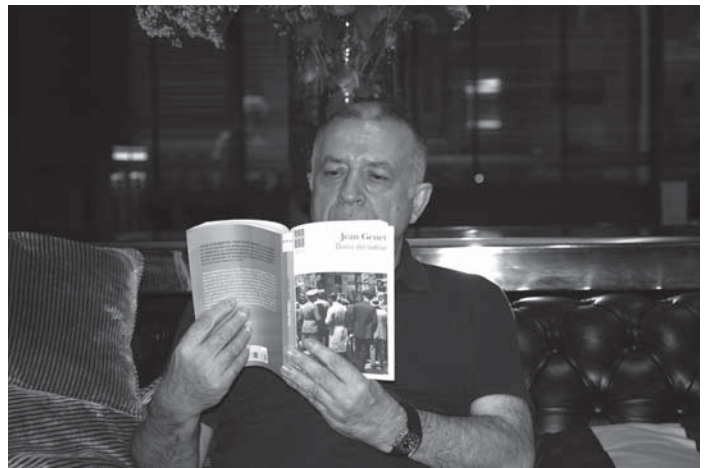
A la vida hi ha diferents llibres que et van marcant l'existència. Aquest és un que m'ha marcat molt, és un punt de referència constant, un llibre que no envelleix l'impacte que em va causar, per això l'he triat.

Començo amb les cites del llibre a partir de les quals m'has de dir la teua visió del món o alguna experiència teva... Com saps de sobres, amb la intensitat d'aquesta prosa no tindràs gaire treva. Creus que "la més pura harmonia amorosa també és la més tèrbola"?

Per a una vida feta per a la passió deu ser així. Jo he viscut situacions tèrboles, com tothom, però no em produeixen felicitat i, per tant, el que he après a fer és evitar-les, si puc. Una situació tèrbola és l'enamorament i jo sempre me l'he pres com una febrada que cal passar per arribar a un altre estadi, que és el que més m'interessa. Aleshores hi ha situacions tèrboles inevitables que les has de superar com un peatge. A mi m'interessa la quotidianitat, de fet l'enamorament m'interessa per arribar a la vida quotidiana.

Cal "molt orgull (és a dir, amor) per embellir algú que és llefardós i menyspreat"?

Sí, efectivament. La bellesa hel·lènica és fantàstica als museus. La bellesa propera és una altra. Em refereixo als cànons estètics, perquè la vida va per un altre camí i saber fascinar-te per defectes, tant estètics com morals, pot ser molt interessant.

Puc aconseguir que algú s'enamori de mi perquè "mirant com l'adoro, sé que acabarà per estimar-me"?

No, no t'ho recomano. És un miratge i una esperança vàcua. La vida és molt més cruel i no va per mèrits ni per inversió de temps ni d'afecte. Les relacions miro d'establir-les en un pla d'igual a igual, amb la mateixa capacitat d'encerts i d'equivocar-se tant per l'un com per l'altre.

L'amor no correspost podria ser una forma d'intentar debades "rehabilitar allò innoble"?

Sí, per justificar-ho. L'amor no correspost és una pèssima inversió que fas. Però és una cosa temporal i, si dura molt, si s'enquista, has d'anar al psiquiatre ràpid. És cert que molts artistes han fet grans obres a partir de l'amor no correspost, però jo sempre em refereixo a viure bé perquè de vida només n'hi ha una i cal mirar de gaudir i divertir-se. La tortura és per qui té vocació de patiment. Instal·lar-se en un parany és sempre conflictiu, s'arriba a un clot, a un espai sense sortides. Tot pot ser viscut si és una situació temporal, el problema és la permanència.

Igual que Genet tens "tendència a donar una interpretació al menor accident"?

Sí, analitzo molt les coses però he après a relativitzar-ho tot. Interpreto i em capfico només un moment. És el que et deia abans: el secret és no enquistar-se. He fet molta teràpia i he estat anys coneixent-me a través d'un professional. És important conèixer-se, saber el punt on pots arribar i on no. Preveure les conseqüències i, en segons quina situació, triar sempre salvar-te.

Has fet mai un camí que signifiqui “proseguir profundament, cada cop més profundament, per les regions més remotes de tu mateix”?

Sí, és l'aprenentatge de viure. Ja ho he deixat de fer. Finalment el que he après és una cosa molt simple però molt difícil d'assumir: va ser un consell de la meua mare, que era una dona molt sàvia, interessant i pagesa, i és el següent: «Es viu una vegada, no siguis tonto». Assumir-la em va costar dos anys i mig de teràpia. Això es tradueix en el fet de saber-te descarregar de coses i no arrossegar-ho tot a l'esquena. Si pots riure, riu. Si necessites plorar, fes-ho i no t'amoïnis. Per arribar aquí vaig necessitar patir i aprendre.

“La meua ment suportava, fins i tot desitjava la humilitat, però el meu cos, jove i violent, rebutjava la humiliació”.

No té res a veure la humilitat amb la humiliació, pots arribar a conviure amb la humiliació i això vol dir que t'han estat segant tant l'herba sota els peus que arriba un moment que t'hi acomodes. Quantes dones reben maltractaments? Arribar a rebre una hòstia, que és una humiliació terrible, i conviure amb això significa ja no tenir capacitat de reacció. Però aquest és un extrem. N'hi ha d'altres —i no necessàriament en relacions de parella— i, en totes les situacions, és inacceptable. La humilitat, en canvi, és una forma de viure, és acceptar-te tal com ets i no voler ser més ni aparentar més del que ets. Humiliar-te en l'amor mai no és bo. L'amor entès com a possessió, amb un afany absolut pot provocar fets terribles. El qui arriba a un estat tan desesperat com per arribar a fer mal a l'altre, només el puc arribar a entendre com un acte detestable que s'ha fet per una follia d'amor. El més mínim desig d'humiliar és detestable. No hi ha res més llunyà a mi. En el moment que estimes algú ja és incompatible la humiliació.

Quan “et notes viure”, quan sents “l'aglomeració del propi ser”?

Hi ha un aprenentatge que fas de petit, de tot un seguit de descobertes del món: els dies, els colors, les possibilitats de viure... I tot això arriba un moment que es para, el món deixa de sorprendre't fins que apareix una experiència absolutament insòlita: el sexe. La plenitud per a mi és l'orgasme, és una sensació indescriptible, és quan em sento plenament viu. És un viatge astral d'uns segons, no hi ha ni temps ni espai. Un acte sublim de la mateixa categoria de quan obrim els ulls per primera vegada. Per mi és un pas a un lloc desconegut fins a aquell moment, una experiència que ningú no t'ha pogut transmetre perquè no és transmissible. L'amor es pot definir, el sexe no. Orgasme és una paraula que sona malament, com si fos una medicina, del tipus “pren-te quatre gotes d'orgasme”. T'obre les portes d'un món inèdit, que no sabies que existia, i si ho sabies i t'ho havien

intentat explicar, era impossible.

Hi pot haver alguna “alegria de la traïció”?

Sí, hi pot ser, però en el meu cas sé que comporta una factura que després pago molt cara. Per tant procuro que ja no hi sigui la traïció perquè l'aprenentatge m'ha fet saber que no val la pena explorar parts innobles. La venjança, per exemple, després fa mal a un mateix i, per tant, evito tot aquest món.

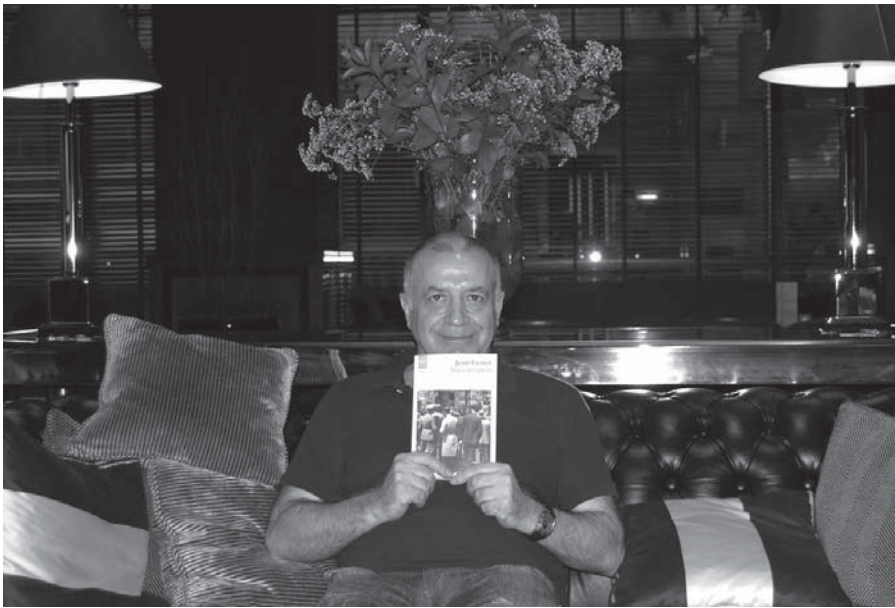
“La catàstrofe sempre és possible? La metamorfosi ens sotja?”

Sí, sempre és possible i sempre ens sotja, des de l'estimació més gran que de cop es pot acabar perquè a l'altre li ha passat algú per davant que li ha interessat més —això pot ser una catàstrofe— fins a una catàstrofe, un tsunami. En el cas de l'amor, et comentava abans que per a mi l'enamorament és un estat transitori per arribar a l'estabilitat que és la plenitud. La metamorfosi, segons el meu parer, seria que aquesta plenitud es posi en qüestió i, per tant, em desestabilitza només de pensar-hi. Una cosa és l'evolució i l'altra la metamorfosi, que vol dir un canvi brutal. L'evolució la visc molt bé, no tinc cap problema a complir anys. La mort, per a mi, seria la metamorfosi que encara no em ve de gust.

Per a mi l'enamorament és un estat transitori per arribar a l'estabilitat que és la plenitud

La solitud t'ha fet sentir mai “orgull, l'orgull que es manifesta per la meua força, l'ús i la prova de la qual és que hauré tallat els lligams més resistents amb el món: els llaços de l'amor”?

La solitud no m'interessa gens, jo sóc un home casat que no vol dir casat amb una sola persona per a tota la vida, però sóc un home que tinc relacions de parella sempre. Quan se n'acaba una es passa un tràngol i en comença una altra. La solitud no

té res a veure amb tenir parella i que estiguis bé llegint mentre l'altre mira la tele, això no és solitud. Saber que l'altre arribarà a les 8, o treballar uns dies fora i dormir en un hotel i trucar a casa, això no és solitud. La solitud és arribar a casa i saber que estàs sol i que no hi ha ni una trucada al contestador, ni ningú que espera que li truquis. Aparentment no busco estar aparellat, però si analitzo la meua vida veig que sempre van apareixent persones i sempre tinc parella. Parelles llargues a més a més, actualment fa catorze anys que tinc la mateixa parella. La solitud del diletant que viu amb parella no té res a veure amb la solitud! Jo pensava que estava molt bé sol i ara ja tinc una edat, seixanta-sis anys, en què he vist que m'enganyava perquè, veritablement, no he estat mai sol.

Has sentit mai “por i una mena d'emoció cada vegada que has creuat una frontera”?

Sí, i tant que sí. I a més a més és interessant creuar fronteres tot i que això ja m'agafa gran. A hores d'ara, de fronteres, poques, perquè les que m'interessaven ja les he passades. Amb les drogues, per exemple: la meua generació estava molt desinformada i està plena de morts. Jo ho he provat, per exemple amb l'LSD. Per a mi, va ser la més impressionant. La vaig provar amb molt de compte i amb un especialista al costat i vaig tenir un viatge impressionant. Vaig passar por, però va ser una experiència inoblidable. Va significar veure una realitat molt diferent d'aquella a què estàs acostumat. Això et fa qüestionar moltes coses, com ara quina és la realitat i si la que veus normalment és l'autèntica. Abans d'això, era molt més cartesià, això em va obrir al relativisme, a la transcendència, a la mística cromàtica... Els colors em van impressionar molt, colors mai vistos... Els de l'Andy Warhol són una paròdia comparats amb els colors que arribes a veure.

Prefereixes comportar-te “segons unes normes ètiques” o segons “unes lleis estètiques”?

Totes dues coses. La part ètica és importantíssima i bàsica. Crec en l'ètica i la part estètica és inevitable. També és cert que he tingut gent important al costat, perquè també sóc el resultat

d'una època i una generació i he tingut la sort de comptar per al meu creixement amb persones com l'Adrià Gual o la Maria Aurèlia Capmany i una sèrie de persones amb qui passar una tarda era un aprenentatge constant. L'Aurèlia era com una mare en el sentit de dona sàvia i no et feia sentir que t'estava donant consells, sorties diferent d'allà o en tot cas amb feina per treballar a casa perquè et donava material sense que semblés que te'l donava.

Coneixes l'exili, la sensació de “sentir-se molt desterrat i que els nervis et facin permeable a —a manca d'uns altres mots— allò que anomenarem poesia”?

Jo no he viscut l'exili, l'exili físic i propi, però sí que he conegut de prop amics exiliats. Vaig conèixer durant mig any amb exiliats catalans a Mèxic i em va semblar una situació terrible, injustificable. Les persones viuen d'una enyorança d'un lloc des d'un lloc que també estimen

i viuen en un estat d'esquizofrènia sentimental. Vaig conèixer Rafael Alberti a l'exili. Aleshores vaig viure el 23-F i per a mi va significar la possibilitat real d'un exili. Molts companys meus van marxar aquella nit i aleshores em va agafar una cosa que no m'havia passat mai: la necessitat d'acumular imatges del meu país per si mai havia de patir l'exili. Aleshores vaig adonar-me que em podia trobar en aquella situació i que no tenia la motxilla suficientment carregada i, curiosament, vaig començar a agafar imatges de tota Espanya. No parava de viatjar per tota Espanya i de fer fotos per tenir la motxilla ben carregada per si un dia l'havia d'enyorar.

I què em dius de l'estat de nervis que et fa permeable a la poesia?

Efectivament un estat de dolor et pot fer escriure poesia i l'endemà adonar-te que has escrit veritables collonades pensant que ets poeta i això no és poesia, això és l'estat de nervis. Tots ho hem fet, i escriure aquella nit uns versos que l'endemà dius... “Déu meu, quina manera de perdre el temps, quina vergonya!” Pel que fa a la meua relació amb la poesia com a client, també sóc producte d'una època, Espriu, Marçal, Gil de Biedma...

Hem iniciat l'encontre on va treballar Gil de Biedma i el cloem esmentant-lo. un homenatge indirecte al poeta que gairebé li pren el lloc a Jean Genet, aquest autor que retrata amb orgull líric les parts fosques de l'ésser humà.

Jean Genet. Diario del ladrón. Barcelona: 2010. Traducció de María Teresa Gallego Urrutia. RBA Publicaciones. ISBN: 978-84-9867-868-0.